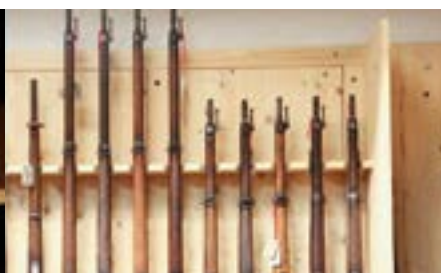

Muzeologický seminár

24. – 26. OKTÓBER 2023

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Múzeum
Slovenského
Národného
Povstania
MUSEUM OF SLOVAK NATIONAL UPRISING

Iceland Grants
Liechtenstein
Norway Grants
OTVORENÝ
DEPOZITÁR
AGASSEN

Muzeologický seminár

24. – 26. OKTÓBER 2023

BANSKÁ BYSTRICA 2023

Supported by Iceland, Liechtenstein and Norway through the EEA Grants.
Co-financed by the State Budget of the Slovak Republic.

Podporené Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom prostredníctvom Grantov EHP.
Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

www.eeagrants.sk

www.muzeumsnp.sk/otvoreny-depozitar

Working together for a competitive Europe
Spoločným úsilím ku konkurencieschopnej Európe

Obsah

Vladimír Kachnič – Dušan Bezúch

**Priebeh rekonštrukčných prác
na zbierkovom predmete ev.č.: E 846, pr.č.: 1964/00072 Lt vz.38 ..... 5**

Barbora Figuli – Erik Kolton

Konzervátorské a reštaurátorské pracovisko Múzea SNP 13

Lucia Sotáková

Prezentácia činnosti Vzdelávacieho centra Múzea SNP na Muzeologickom seminári 18

Dalibor Lesník

Predstavenie Múzea SNP a projektu Otvorený depozitár 21

Marian Uhrin

Pribeh zbierkového predmetu E 00846 – Lahký tank Lt vz.38 24

Lucia Sotáková

Vzdelávacie aktivity Múzea Slovenského národného povstania 27

Ann Kristin Kristensen

**Úvod k múzeu Centrum vojny a mieru v Narviku
(the Narvik War and Peace Centre) a Vojnovému múzeu v Narviku
(Narvik War Museum) 32**

Elena Badanina

Starostlivosť o zbierky vo Vojnovom múzeu v Narviku 39

Elena Badanina

Otvorený depozitár vo Vojnovom múzeu v Narviku 51

Ann Kristin Kristensen

Vzdelávanie v Centre vojny a mieru v Narviku 64

Priebeh rekonštrukčných prác
na zbierkovom predmete ev.č.: E 846, pr.č.: 1964/00072

Lt vz.38

Československý ľahký tank, známy pod označením Lt vz. 38 patrí medzi symboly bojovej techniky, ktoré boli použité počas II. Svetovej vojny a v Slovenskom národnom povstaní. V dobe svojho vzniku patril svojimi technickými parametrami i bojovými vlastnosťami medzi svetovú špičku vo svojej kategórii. Múzeum SNP v Banskej Bystrici má tank Lt vz.38 pod ev.č.: 846 vo svojom zbierkovom fonde od roku 1964. Od tohto roku je nepretržite súčasťou exteriérových výstavných priestorov múzea SNP. V exteriéri bol vystavený neustálemu vplyvu poveternostných podmienok (zrážkovej vode, mrazu, priamemu slnečnému žiareniu) a vplyvom pevných polutantov (prach, biologický materiál, peľ, lístie a ihličie zo stromov). Za dlhé obdobie boli prevedené, len nevyhnutné konzervačné zásahy – bol niekoľkokrát celoplošne premaľovaný. Interiér tanku nebol udržiavaný a je v nevyhovujúcom stave. Na zlom stave zbierkového predmetu sa pričínilo i vandalské správanie niektorých návštevníkov.

Pre zlepšenie stavu predmetu bol vyhotovený prístrešok s plnými stenami a odvetraním, čo zabránilo zatekaniu, vytváraniu kondenzu a umožnilo postupné vysušenie interiéru tanku. Následne mohol byť tank prevezený na konzervátorské pracovisko múzea SNP a začať s prvou etapou reštaurovania. Bolo nutné vyrobiť manipulačný mobilný podstavec pod tank so záťažou 14t. Pomocou žeriava bol tank na podstavec umiestnený a následne vťahnutý na pracovisko

Prvá etapa – výskum

Reštaurátorský výskum je zameraný na získanie vedomostí o technickom stave a primárnej farebnosti zbierkového predmetu.

Interiér : stav motorového priestoru, stav motora a jeho súčastí, stav chladiča a ventilátora, stav spojky, stav prevodovky, stav mechanizmu španovania pásov, stav interiérového vybavenia posádky, stav zbrojného vybavenia, stav optiky, stav otočného mechanizmu veže.

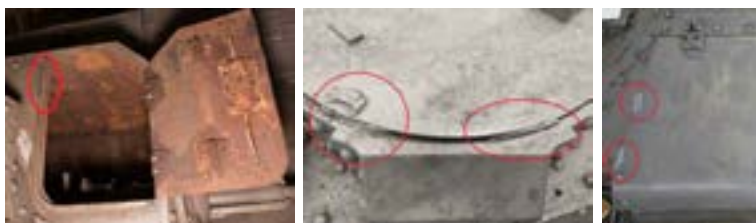
Zistiť identitu tanku – nájsť vyrazený preberací znak, vyrazené identifikačné čísla a znaky na pancierovaní, číslo motora.

Zistiť primárnu základnú farebnú vrstvu, primárnu farebnú vrstvu kamufláže a určiť vývoj sekundárnych farebných vrstiev.

Exteriér : stav otvorov, pántov a poklopov pre posádku, stav otvorov, pántov a poklopov motorových priestorov, stav nosnej konštrukcie tanku, stav pancierovania skrine brnenia, stav pancierovania otáčavej veže tanku, stav podvozku, stav kolies a pohybového mechanizmu, stav pružinových tlmičov, stav blatníkov, stav pásov.

Zistiť primárnu základnú farebnú vrstvu, primárnu farebnú vrstvu kamufláže a určiť vývoj sekundárnych farebných vrstiev.

Z dôvodu uzatvorenia interiéru tanku pred nežiaducim vniknutím nepovoláných osôb, boli v minulosti všetky otvory zazvárané (motorové i pre posádku). Preto ako prvý krok bolo nutné zvary čo najšetrnejším spôsobom odstrániť.

Nasledovala obhliadka, identifikácia a čistenie interiéru.

Pre lepšiu pohyblivosť v interiéri tanku bolo nutné demontovať guľomety. Tie boli zazvárané z vonkajšej strany hrubými zvarmi v kĺbení. Zvary sme citlivo odstránili a guľomety demontovali.

Pre možnosť otvorenia poklopov motorovej časti tanku, bolo nutné otočiť vežou tanku o 90°.

Tomu predchádzali práce – odstrojenie prstencového pancierovania veže tanku, odstrojenie mechanického posuvu tanku, odstrojenie krytu ozubenia rádioaxiálnej guľkovej dráhy (ložiska otoče) tanku, odstránenie korózie z ložiskového priestoru rádioaxiálnej guľkovej dráhy veže tanku a ozubenia, odstránenie korózie pod pancierovým prstencom z vonkajšej strany. Po dôkladnom očistení korózie a naolejovaní ložiska sa nám podarilo pohnúť vežou tanku

Po otočení veže tanku o 90°sa mohlo pristúpiť k otvoreniu motorového priestoru. Boli odstránené zvary a následne otvorené a demontované sklopné kryty motora.

Po demontáži zadného krytu ventilátora sme demontovali výfuk s pancierovým krytom kolena výfuku.

Pokračovalo sa v odstrojení vrchného pancierovania motora a horizontálneho pancierovania zadnej časti skrine brnenie nad chladičom a ventilátorom.

Následne mohol byť uvoľnený a vyňatý veľký kryt ventilátora a umožnil sa prístup k španovaciemu zariadeniu pásov.

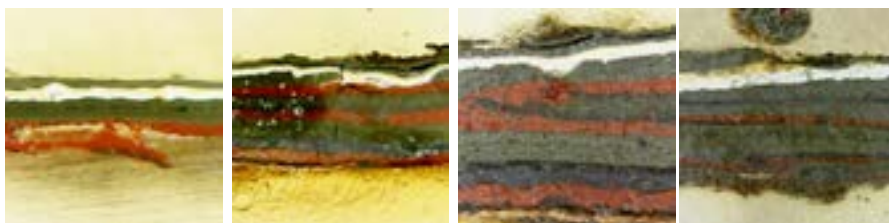

Bola demontovaná schránka na náradie z priestoru nad blatníkom na pravej strane.

Pre zistenie primárnej farebnej úpravy tanku, bolo odobraných viac ako 20 vzoriek z rôznych miest tanku. Boli vyhotovené mikronábrusy pre mikroskopické pozorovanie.

Bol demontovaný ručný otočný mechanizmus otáčania pancierovej veže, bol rozobratý, súčiastky očistené od korózie a viazaných depozitov a následne poskladaný a sfunkčnený

V súčasnosti prebieha:

- 1, demontáž blatníkov tanku,(úchyty blatníkov zamedzujú prístup k demontáži horizontálneho pancierovania).
- 2, demontáž horizontálneho pancierovania v prednej časti tanku nad prevodovou a spojkovou časťou motora.
- 3, demontáž chladiča motora
- 4, demontáž pásov tanku, (stav španovacieho zariadenia pásov je v havarijnom stave, nie je možné ho použiť na uvoľnenie pásov a musíme zvoliť vhodnú alternatívu na demontáž)
- 5, výroba rôznych typov skrutiek podľa nami vyhotovenej projektovej dokumentácie na základe výskumu.

Z dosiaľ prebiehajúcich prác a výskumu môžeme konštatovať, že zbierkový predmet tank Lt.vz 38, Ev.č.: E 846 je v havarijnom stave. Najmä spodná časť skrine brnenia , španovací

mechanizmus pásov, skriňa ventilátora, spodná časť chladiča, sú deštruované hĺbkovou koróziou cca 30-50%.

Horizontálne pancierovanie skrine brenia a pancierovanie otočnej veže je na niektorých miestach prasknuté z dôsledku dlhodobého pôsobenia nasiaknutých depozitov a vody v špárach, pri mínusových teplotách. Rokmi sa špáry rozširovali a pri zamŕzaní vznikal tlak na pancier v horizontálnom i vertikálnom smere.

Z výkonu prác sa robí podrobná fotodokumentácia a podrobná evidencia súčiastok s popisom a rozmermi.

Na základe poznatkov z reštaurátorského výskumu, budeme môcť vyhotoviť vhodnú metodiku reštaurátorských a konzervátorských postupov pre obnovu tanku Lt vz.38.

Vladimír Kachnič

Dušan Bezúch

Konzervátorské a reštaurátorské pracovisko Múzea SNP

Vznik pracoviska a jeho úloha v súčasnosti

Konzervátorské pracovisko vzniklo v rámci projektu Digitálne múzeum. Počas trvania projektu zabezpečovalo odbornú ochranu zbierkových predmetov formou ošetrovania, konzervovania alebo reštaurovania a uvedenie múzejných zbierkových predmetov pred digitalizáciou do takého stavu, v ktorom poskytujú maximum vizuálnych informácií.

Konzervátorské pracovisko ako súčasť digitalizačného centra spolupracovalo s 38 múzeami, pre ktoré poskytovalo odborné ošetrovanie zbierkových predmetov. Za rok bolo schopné skonzervovať priemerne 600 zbierkových predmetov a približne 30 predmetov zreštaurovať.

V roku 2021 prešlo digitalizačné centrum pod správu Slovenskej národnej galérie a konzervátorské pracovisko s 11 konzervátormi a reštaurátormi ostalo ako súčasť Múzea SNP, ktoré je od tej doby pod rezortom obrany. Konzervátorské pracovisko sa tak prestalo venovať príprave zbierkových predmetov na digitalizáciu a v plnej miere sa sústreďuje na konzervovanie a reštaurovanie zbierkových predmetov fondu Múzea SNP.

Úlohou pracoviska je zabezpečovať preventívnu ochranu zbierkových predmetov v depozitároch, každoročnú starostlivosť o predmety v expozícií a taktiež konzervovať prípadne reštaurovať novonadobudnuté zbierkové predmety. Dôležitou úlohou je získavanie informácií o predmete, o jeho pôvode, materiálovom zložení, charaktere poškodenia, znečistenia či sekundárnych úpravách. Prieskum predmetu je nevyhnutný pre určenie najvhodnejšej možnej metódy ochrany ale napomáha aj získaniu nových informácií o predmete, ktoré sú dôležité pre historikov alebo kurátorov. Dôraz je kladený na zachovanie estetickú, historickú a informačnú hodnotu každého zbierkového predmetu.

Novozriadené konzervátorské pracovisko v rámci projektu Otvorený depozitár je vybavené technológiami potrebnými na základné ošetrovanie a preventívne konzervovanie zbierkových predmetov. Nemenej dôležitou úlohou pracoviska bude priblíženie práce konzervátorov a reštaurátorov návštevníkom múzea.

V rámci Muzeologického seminára sme v priestoroch pracoviska pripravili ukážky technologických postupov čistenia a odstraňovania korózie.

Ukážka elektrolytického čistenia kovov

V konzervátorskej praxi sa pri odhrdzovaní železných predmetov snažíme v našom múzeu využívať aj takzvané elektrolytické odhrdzovanie kovov.

Na malej zostave sme si pripravili prezentáciu elektrolytického čistenia kovov. Princíp spočíva v elektrochemickej reakcii, kedy pomocou laboratórneho zdroja jednosmerného prúdu môžeme odhrdzovaný predmet ponorený do nádoby s elektrolytom očistiť od korózných produktov a zároveň aj odstrániť chloridy, ktoré sú najčastejšou príčinou vzniku korózie. Ako elektrolyt použijeme roztok uhličitanu sodného (kryštalická sóda) v demineralizovanej vode. Táto metóda sa môže použiť len na predmety so zachovaným vlastným jadrom, lebo predmetom bez zdravého jadra tvoreným len krustou oxidov kovov hrozí ich rozpadnutie.

Pri prezentácii sme ako vzorku odhrdzovaného predmetu použili kúsok hrdzavého plechu ponoreného do elektrolytu len do polovice, aby bol na očistenej vzorke viditeľný rozdiel pred a po čistení. Na ukážku sme si dopredu pripravili niekoľko skorodovaných oceľových plechov očistených do polovice pri rôznej intenzite jednosmerného prúdu a počas rôznej doby čistenia.

Do elektrolytu ponoríme kus oceľového plechu, ktorý má približne rovnakú veľkosť povrchu ako odhrdzovaný predmet a obklopuje odhrdzovaný predmet zo všetkých strán rovnomerne. Tento plech nám tvorí anódu a je prichytený oceľovým drôtom na kladný pól zdroja. Premet samotný je prichytený oceľovým drôtom na záporný pól a tvorí katódu. Odhrdzovaný predmet a anóda sa nesmú dotýkať. Po zapnutí zdroja jednosmerného prúdu nám celou zostavou začne pretekať elektrický prúd, čo môžeme pozorovať vo forme malých bubliniek unikajúcich z nami odhrdzovaného predmetu. Pri elektrolyze sa totiž rozbíjajú molekuly vody a okrem iného nám vzniká plynný vodík a kyslík, ktorý odlupuje malé čiastočky korózných produktov z povrchu odhrdzovaného predmetu. Na laboratórnom zdroji máme možnosť meniť intenzitu elektrického prúdu. S týmto nastavením je konzervátor schopný presne regulovať tok prúdu do predmetu a dodržiavať vopred určený elektródový potenciál, ktorý vedie k redukcii korózných produktov na povrchu predmetu. Väčšinou sa používa prúd okolo 2 A, ale v praxi sa stretávame aj s elektrolytickým odhrdzovaním pomocou len niekoľko mili-ampérov, vtedy je čas potrebný na dôkladné očistenie predmetu oveľa dlhší, avšak proces odhrdzovania by mal byť šetrnejší. Čím vyšší prúd totiž použijeme, môžeme síce urýchliť čistenie, ale veľa unikajúceho vodíka a kyslíka nám bude odlupovať väčšie čiastočky z povrchu predmetu.

Je žiadúce, aby anóda prebiehala aj popod odhrdzovaný predmet, vtedy totiž unikajúce plyny spôsobujú neustále premiešavanie elektrolytu a tým aj rovnomernejšiu reakciu, taktiež molekulárne chloridy a chlórany sa nehromadia v takej miere na dne a na anóde.

Na anóde a v elektrolyte sa hromadia korózne splodiny, chloridy a chlórny, preto je potrebné anódu priebežne čistiť a elektrolyt vymieňať za nový, aby sme dosiahli žiadaného efektu. Kvôli unikaniu plynného vodíka je pri väčších predmetoch z hľadiska bezpečnosti dôležité pracovať vo vetranom priestore.

Ideálne elektrolytické zariadenie pozostáva z jedného predmetu v jednej nádobe, avšak v praxi sa stretávame aj s viacerými predmetmi v jednej nádobe za použitia jedného alebo viacerých zdrojov jednosmerného prúdu. Takéto zostavy sú komplikovanejšie a náročnejšie na správne nastavenie, môžeme však odhrdzovať viacej predmetov súčasne.

Po čistení je predmet niekedy potrebné jemne dočistiť mechanicky, pomocou demineralizovanej vody vyplaviť zvyšný elektrolyt, predmet vysušiť v laboratórnej sušičke a zakonzervovať.

Ukážka laserového čistenia

Koncept laserového čistenia prvýkrát navrhli S. M. Beadair a Harold P. Smith, JR. z Laboratória vesmírnej vedy a Katedry jadrového inžinierstva Kalifornskej univerzity, Berkeley, USA už v roku 1969.

Výskum a aplikácia tejto inovatívnej technológie laserového čistenia sa od 90. rokov postupne rozšírila. V posledných rokoch sa technológia laserového čistenia stala stredobodom výskumu v oblasti priemyselnej výroby.

Okrem priemyslu, kde sa laserové čistenie používa napríklad na prípravu povrchu pred zváraním, alebo čistenie foriem má svoje uplatnenie aj v oblasti ochrany pamiatok. Výhodou laserového čistenia v tejto oblasti je napríklad bezkontaktné čistenie, odstraňovanie vrstvy korózie alebo nečistoty bez poškodenia alebo zahrievania podkladu.

Vysokovýkonný laserový lúč je vyžarovaný v nanosekundovej dĺžke v určitej frekvencii na čistený povrch. Nečistoty na povrchu absorbujú svetelnú energiu a sú premenené na tepelnú energiu. Teplota týchto nečistôt prudko stúpa, čo vedie k sérii fyzikálnych reakcií, ako je topenie, odparovanie a tepelná expanzia. Nakoniec sa kontaminanty, oxidy alebo povlaky na povrchu substrátu oddelia od podkladu.

Dva základné typy laserových čistiacich zariadení sú pulzný laser a kontinuálny vláknový laser (CW). Kontinuálny vyžaruje laserový lúč nepretržite (kontinuálne), čo v krátkom čase výrazne zvyšuje teplotu povrchu (až na 300°C). To môže spôsobiť poškodenie materiálu. Pulzný laser vyžarovanie prerušuje v určitej frekvencii, preto teplota povrchu neprevyšuje 30 – 40°C. Frekvenciu, silu, šírku lasera je možné nastavovať tak, aby bol dosiahnutý optimálny výsledok. Výhodou je, že pri čistení

takýmto spôsobom nie je nutné použitie žiadneho chemického prípravku ani abrazív, nevytvára sa žiadny nebezpečný odpad, ktorý je potrebné bezpečne likvidovať.

Súčasťou výbavy konzervátorského pracoviska je 100W a 300W pulzný čistiaci laser. Pre ukážku sme zvolili menší prenosný 100W laser v praktickom prenosnom kufrí. Ukážky tejto technológie boli pre účastníkov seminára realizované v menších skupinách z bezpečnostných dôvodov. Pri použití pulzného lasera je dôležitá ochrana zraku špeciálnymi ochrannými okuliarmi. Na niekoľkých predmetoch sme odprezentovali čistenie povrchu kovu, dreva, ale aj textilu a výhody použitia tejto technológie.

Účastníci mohli vidieť odstraňovanie korózie z kovových predmetov, dielov tanku Lt. 38, ktorý sa aktuálne reštauruje a presvedčiť sa, že bezprostredne po čistení nie je povrch predmetu zahriaty na viac ako 40°C.

Na príklade taburetky, ktorá mala sedaciu časť tvorenú kovovými pružinami bolo možné vidieť, ako jednoduché je čistenie aj zložitých tvarov. Tam, kde by bolo komplikované čistenie ručnými nástrojmi dosiahol laserový lúč bez problémov. Pomocou pulzného lasera bola odstránená korózia a nečistoty ale zároveň neboli poškodené textilné časti. Pri správnom nastavení čistiaceho zariadenia je možné čistiť takmer všetky materiály a povrchy.

Ukážka čistenia pomocou mikroorganizmov

V rámci programu Muzeologického seminára sme odprezentovali aj ďalší jednoduchý ale hlavne ekologický a bezpečný spôsob čistenia predmetov. Ide o čistenie najmä kovových súčiastok od oleja alebo maziva použitím kompaktného umývacieho stola a prostriedku s obsahom mikroorganizmov. Takýto proces čistenia zabezpečuje, že zamestnanci a životné prostredie sú chránení pred vplyvom organických prchavých látok.

Kompaktný stôl je zariadenie, v ktorom sa nachádza 100l kvapaliny, ktorá je konštantne zahrievaná na 40°C a okysličovaná. Z nádrže cirkuluje do vrhnej čistiacej časti a späť. Prírodné mikroorganizmy nachádzajúce sa v čistiacich kvapalinách biologicky rozkladajú tuky a olejové nečistoty. Olej je rozdelený na CO₂ a vodu. Pri správnom fungovaní dokážu mikroorganizmy rozložiť až 0,5l olejov a tukov za deň.

Čistiace médium má dlhú životnosť. Je to dlhodobé riešenie pre čistenie na prírodnej báze, bez použitia organických prchavých látok, čo je šetrné pre životné prostredie ale aj zdravie zamestnancov. Výhodou je aj jednoduchá práca s týmto zariadením, o čom sa účastníci semináru mohli presvedčiť na krátkej ukážke.

Čistiaci stôl je pripravený na použitie kedykoľvek. Vrechná pracovná plocha s priestrannou vaňou umožňuje čistiť aj väčšie súčiastky. Prúd tekutiny v dvoch tryskách je možné podľa potreby regulovať. Jedna z nich je vybavená praktickým čistiacim štetcom. Rozpustené oleje a tuky z predmetu stekajú do spodnej nádrže, kde sa prefiltrujú cez filtračné vrecko a vďaka mikroorganizmom rozkladajú.

Ukážkami sme chceli účastníkom seminára predstaviť možnosti čistenia pomocou troch rôznych technológií. Úlohou konzervátora a reštaurátora je zistiť čo najviac informácií o predmete a zvoliť tak pre každý prípad najvhodnejšiu možnú metódu čistenia.

Mgr.art. Barbora Figuli

Mgr. Erik Kolton

**Prezentácia činnosti Vzdelávacieho centra Múzea SNP na Muzeologickom
seminári
(október 2023)**

V rámci Muzeologického seminára malo Vzdelávacie centrum Múzea SNP možnosť prezentovať svoje vzdelávacie aktivity. Vzhľadom na širokú pôsobnosť oddelenia sme zvolili skĺbenie viacerých vzdelávacích prvkov- Vzdelávací program *SNP mojimi očami*, modulovateľné vzdelávanie za pomoci replík a úryvok programu z *Noci múzeí*. Každú z aktivít viedol iný člen tímu nášho oddelenia. Prezentácie sa zúčastnili žiaci 9. ročníka ZŠ Hrnčiarska zo Zvolena, prihliadali naši nórski partneri z múzea v Narviku a taktiež kolegovia zo zúčastnených múzeí. Pre obmedzené časové možnosti boli všetky aktivity skrátené, avšak usporiadané tak, aby nestratili svoj vzdelávací element. Žiaci boli so základnou problematikou druhej svetovej vojny a Slovenského národného povstania oboznámení vopred, čo nám dávalo možnosti na reálnu nadstavbovú výučbu.

Vzdelávací program *SNP mojimi očami* musel byť pre prezentačné účely skrátený na 30 minút z pôvodnej časovej dotácie 90 minút. Napriek tomu dokázal Mgr. Lukáš Volentier, PhD. priviesť žiakov históriou Slovenského národného povstania pomocou 2D mapy s trojrozmernými prvkami v podobe dvoch armád plastových vojačikov reprezentujúcich povstaleckú a nacistickú armádu.

Po srdečnom privítaní si žiaci posadali v priestore Otvoreného depozitára. Slepá mapa Slovenského štátu v rozmere A0 je prehľadná a zobrazuje farebne oddelené časti krajiny patriace počas druhej svetovej vojny iným mocnostiam. Úlohou žiakov bolo identifikovať, ktoré segmenty prináležia ktorým krajinám a tiež za akých okolností o ne bývalé Československo prišlo. Červená farba zobrazuje územia obsadené nacistickým Nemeckom ako dôsledok Mníchovskej dohody. Modrá a oranžová farba Maďarskom v rámci záverov Viedenskej arbitráže a sivá farba zobrazuje Shutzzone. Nadväznosť dejinných udalostí je pre pochopenie histórie veľmi dôležitá. Dáva žiakovi priestor uvedomiť si súvislosti, ktoré predchádzali samotným udalostiam druhej svetovej vojny a Slovenského národného povstania. Na mape sú zobrazené aj slovenské metropoly- Bratislava a Košice. Bratislava je identifikovaná ako centrum režimu Slovenského štátu a sídlo vlády. Absencia hlavného mesta povstania je

zámerná. Nasledujúcou úlohou pre žiakov nebolo len jej nájdenie na mape, ale aj priblíženie dôvodov prečo práve toto mesto bolo zvolené za centrum povstania.

Múzejný pedagóg fakty neprezentuje priamo, prednáškovým spôsobom, naopak, žiaci sa snažia prísť na súvislosti sami, s minimálnou pomocou. Dôležité sú najmä doplňujúce otázky, ktoré rozširujú pôvodný kontext, týkajúce sa geografickej polohy medzi nacistickou ríšou a približujúcim sa východným frontom. Po pomyselnom vyhlásení povstania boli na mapu umiestnení plastoví vojačikovia povstaleckej armády v priestoroch hlavných uzlov a kasární. Postup nacistickej armády je ilustrovaný farebne odlišenými figúrkami. Hlavné, veliteľské, figúrky Jána Goliana a neskôr Rudolfa Viesta sú umiestnené do Banskej Bystrice. Postupným posúvaním bojových línií žiaci pochopili dôležitosť straty Východoslovenských divízií, vzdialenosť Červenej armády, pôsobenie partizánskych oddielov a iné strategické aspekty. Mgr. Lukáš Volentier, PhD. využil hlbšie poznatky žiakov na ich oboznámenie so širšími historickými súvislosťami, ako napríklad hospodárske dejiny a príprava povstania po materiálnej stránke.

Vzdelávanie za pomoci replík viedol Jakub Mičev. Vzhľadom na krátkosť času nebolo možné prejsť všetky predmety, ktoré by sme za iných okolností mali k dispozícii. Časová dotácia tohto typu vzdelávania je približne 45 minút, v rámci prezentácie sme ho skrátili na 15 minút. Žiaci tým pádom dostali na výber, ktorým predmetom by radi venovali bližšiu pozornosť. Nemecká prilba vzor 42, poľný telefón vz. TP 25, bodák Povstaleckej armády, blúza uniformy Povstaleckej armády a repliky zbraní- samopal PPŠ-41 („Špagin“) a karabína Mauser 98. Vzhľadom na čas dostali možnosť vybrať si dva konkrétne predmety. Voľba padla na repliky zbraní. Tím našich pracovníkov sa častokrát stretáva so značnou príťažlivosťou týchto všeobecne tabuizovaných predmetov, najmä u mladších ročníkov. V kontrolovanom prostredí múzea majú možnosť tieto repliky chytiť do rúk, vyskúšať ich pohyblivé časti a otestovať ich funkčnosť. Repliky samozrejme nie sú schopné strelby, mechanizmy sú však veľmi blízke originálu, takisto aj ich váha (pri absencii nábojov). Pred samotným odovzdaním replík boli žiaci oboznámení so základnými pravidlami držania zbrane- napriek faktu, že držia repliky, nemajú dovolené na kohokoľvek mieriť a pri manipulácii držať prst na spúšti. Tieto základné pravidlá sú osožné pokiaľ sa niekedy, za akýchkoľvek okolností, dostanú k strelnej zbrani a taktiež budujú základný rešpekt k predmetu, s ktorým nemajú predošlú praktickú skúsenosť. Skupina utvorila dva rady tak, aby sa im lektor mohol venovať pri prezentácii oboch zbraní. Po odskúšaní sa premiestnia do druhého radu a majú možnosť vyskúšať druhú repliku.

Výchovný element vzdelávania s replikami nespočíva len v praktickej ukážke. Práve naopak, je to len začiatok vzdelávacieho procesu. Nasleduje diskusia so žiakmi, ktorá smeruje najmä k použitiu samotných zbraní. Rozjarenie z držania replík rýchlo strieda uvedomenie si dôsledkov strelby z reálnych samopalov či pušiek počas druhej svetovej vojny. Na vyzdvihnutie pointy je použitý konkrétny príklad pamätníka Slovenského národného povstania, ktorý stretnutie so zbraňou prežil.

Po prezentácii vzdelávania za pomoci replík sa žiaci presunuli do expozície, kde na nich čakala Mgr. Lucia Sotáková, PhD. s tretím segmentom- Ukážka programu z Noci múzeí, ktorá mapovala životný príbeh Hridinu bez zbrane- Antona Ivana Székelya. Jeho strastiplný, avšak inšpiratívny osud prerozprávala vďaka nápaditým stanovištiam umiestneným v hlavnej expozícii Múzea SNP. Anton Ivan Székely mal právnické vzdelanie, avšak po vzniku Slovenského štátu bol vzhľadom na svoj židovský pôvod internovaný v koncentračnom a pracovnom tábore Nováky. Po vyhlásení Slovenského národného povstania bol tábor rozpustený. Pán Székely sa prihlásil na velení so žiadosťou o zaradení ako fotograf. Jeho cesta povstaleckými bojiskami sa neobišla bez rôznych príkorí, najmä s ohľadom na fakt, že nikdy nebol ozbrojený. Tento segment ideovo dopĺňal predchádzajúcu aktivitu, kde boli prezentované najmä zbraňové systémy. Stanovištia umiestnené v expozícii ponúkali krátke indicie vďaka ktorým žiaci sami dospeli k potrebným informáciám. Doktorka Sotáková poodhalila v expozícii nielen životný príbeh pána Székelya, ale chronologicky naviazala jeho prvky na udalosti vzniku Slovenského štátu, realizácie riešenia židovskej otázky a nasledujúcich udalostí Slovenského národného povstania.

Po každom segmente nasledovala krátka, avšak živá, diskusia, do ktorej sa zapájali členovia seminára.

Predstavenie Múzea SNP a projektu Otvorený depozitár

Múzeum SNP v Banskej Bystrici bolo založené 8. mája 1955 a v tej dobe sídlilo v priestoroch bývalej radnice na Námestí SNP v Banskej Bystrici. V roku 1964 sa začalo s výstavbou novej budovy múzea - pamätníka SNP. Stavba trvala 5 rokov a 29. augusta 1969 pri 25. výročí osláv Slovenského národného povstania, bol Pamätník SNP sprístupnený verejnosti aj s novou expozíciou, špecializovaným archívom a knižnicou. Areál Múzea je od roku 1982 Národnou kultúrnou pamiatkou. V pietnej sieni Pamätníka SNP bolo odhalené súsošie Obete varujú, ktoré vyhotovil akademický sochár Jozef Jankovič.

Bronzové súsošie v nadživotnej veľkosti s hmotnosťou 14 ton, výškou vyše 7 metrov a šírkou viac ako 30 metrov umiestnili do stredu pietnej siene práve dohotoveného Pamätníka SNP, ktorý bol postavený podľa projektu architekta Dušana Kuzmu. Súsošie tu však dlho nepobudlo, autor v normalizačnom období pre svoje postoje upadol do nemilosti politických orgánov, ktoré rozhodli o odstránení jeho diela z Pamätníka SNP, čo bolo zdôvodňované deprimujúcim vplyvom na návštevníkov. Súsošie v roku 1974 umiestnili na pietne miesto vo fašistami vypálenej obci Kalište. Súsošie Obete varujú pobudlo 30 rokov v krásnom prírodnom prostredí Kališťa až do roku 2004, kedy sa rozhodlo o jeho návrate na pôvodné miesto. Tak sa súsošie Obete varujú po vyše 30 rokoch, v roku 2004 pri oslavách 60. výročia SNP ocitlo opäť v pietnom priestore Pamätníka SNP v Banskej Bystrici, kde sa nachádza dodnes.

Múzeum SNP si prešlo viacerými zmenami stálych expozícií za obdobie rokov 1955 až 2004. Najradikálnejšou zmenou prešla úplne nová stála expozícia múzea umiestnená v Pamätníku SNP v roku 2004, pod názvom Slovensko v protifašistickom hnutí odporu Európy v rokoch 1939 – 1945. Porovnaní s predchádzajúcimi expozíciami išlo o tematicky, obsahovo a materiálovo najrozsiahlejšiu expozíciu v dejinách múzea, ktorá prezentuje rozhodujúce politické, vojenské a spoločenské udalosti v histórii Slovákov a Slovenska v kontexte s dejinami Európy rokov 1918 – 1948.

Druhou najvýznamnejšou prezentačnou oblasťou múzea od roku 1990 bola výstavná činnosť múzea. V posledných rokoch však prichádza do popredia vzdelávacia činnosť spolu s marketingom, ktoré vstupujú do výstavných a prezentačných projektov. Tieto ovplyvňujú prezentáciu Skanzenu ťažkej bojovej techniky, Národnej kultúrnej pamiatky na Kališti, expozície v Nemeckej, ako aj ďalšie výstavné a vzdelávaco-prezentačné projekty. V roku 2007 – 2008 sme v tomto duchu realizovali projekt Vagón so židovskou tematikou, v rokoch 2009 –

2015 projekt „Oživilí sme Pancierový vlak Štefánik“. Uvedené projekty sa stretli s obrovskou pozitívnou odozvou, či už u širokej verejnosti alebo práve ako veľmi špecifické vzdelávacie programy pre žiakov 2. stupňa základných škôl a stredoškolskú mládež.

Ďalším zaujímavým projektom z národných projektov spolufinancovaný z finančných prostriedkov Európskej únie v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, bol projekt Digitálne múzeum. V roku 2013 bolo pri Múzeu SNP zriadené Digitalizačné centrum, ktoré ošetrovalo, konzervovalo a digitalizovalo zbierkové predmety nielen z Múzea SNP, ale aj z ostatných múzeí Slovenska. V priebehu 39 mesiacov bude takto zdigitalizovaných (digitálne vizualizovaných) 173 410 múzejných zbierkových predmetov zo zbierok Múzea SNP a ďalších

V roku 2020 sa Múzeum SNP začalo uchádzať o projekt prostredníctvom grantov Európskeho hospodárskeho priestoru. Po úspešnom vyhodnotení v decembri 2020, Múzeum SNP podpísalo zmluvu a začalo realizovať projekt pod názvom Otvorený depozitár.

Poskytovateľom projektu sa stalo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky v rámci programu Kultúra. Partnerom projektu je organizácia - The Narvik War and Peace Centre v Nórsku. Projekt Otvorený depozitár získal grant z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 999 357 EUR prostredníctvom Grantov EHP. Okrem týchto finančných prostriedkov si prestavba Otvoreného depozitára a časti administratívy vyžiadala ďalšie finančné krytie, ktoré bolo dofinancované z rozpočtu Ministerstva obrany slovenskej republiky, vo výške 1 560 977 EUR. Cieľom projektu je sprístupniť zbierkový fond Múzea SNP verejnosti unikátnou, príťažlivejšou formou s novým stavebným i technologickým prevedením.

Umiestnenie depozitárov na mínus prvé poschodie objektu sa v roku 1969 javilo ako moderné a dobré riešenie. Bohužiaľ technologické vybavenie nebolo dostatočne riešené a časom bolo jasné, že klimatické podmienky, ako aj umiestnenie inžinierskych sietí v priestore depozitára je zlým riešením. Za celé obdobie existencie múzea sa modernizácia depozitárov bohužiaľ neriešila, preto rozhodnutie o vybudovaní otvoreného depozitára nie je náhodné. Ide o cieľenú modernizáciu múzea s jednotlivými realizačnými krokmi. Otvorený depozitár má pritom dokumentovať kvalitu aj kvantitu zbierkového fondu, naše znalosti o ňom, ako aj starostlivosť o zverenú kultúrne dedičstvo.

Priestor, v ktorom bude stáť Otvorený depozitár, boli určené pre Archív Múzea SNP, knižnicu a kancelárske a administratívne účely. Hoci pôvodný zámer architekta budovy Dušana Kuzmu vychádzal z filozofie, že priestor Pamätníka SNP má byť venovaný len prezentačným,

výstavným a vzdelávacím aktivitám a na depozitár umeleckých a archívnych zbierok. Jednoducho povedané, vďaka projektu Otvorený depozitár sa Múzeu SNP vráti tvár, ktorú pôvodne navrhoval architekt Dušan Kuzma.

Okrem samotného priestoru došlo hneď ako k prvému kroku k oprave strechy, neskôr k vybudovaniu nových inžinierskych sietí, technického a technologického vybavenia. Stavebné práce ako jedna z častí projektu boli ukončené v auguste 2023. Tieto a mnohé ďalšie aktivity sú súčasťou dlhodobého zámeru múzea, realizovať kompletnú rekonštrukciu priestorov Múzea SNP, tak aby organizácia zodpovedala požiadavkám modernej múzejnej inštitúcie.

Zámerom je aby si v Otvorenom depozitári našli svoje miesto odborníci v študijnom depozitári, študenti v rámci vzdelávania, ako aj návštevníci, ktorí môžu pozorovať prácu konzervátora, alebo získavať kvalifikované informácie prostredníctvom moderných technológií. Súčasťou projektu bola nielen stavebná časť – prestavba priestorov, ale aj výmena skúseností s Nórsnym partnerom, nakúpenie replík zbraní, prilieb a ostatného pomocného materiálu, ktoré sú už teraz vhodne zapracované do vzdelávacích programov. V novom priestore sa už uskutočnili aj ukážky prác konzervátorov a reštaurátorov, ktoré budú zapracované aj v novo otvorenom depozitári múzea.

Víziou projektu Otvoreného depozitára je priestor, ktorý bude rozdelený na predmetné materiálové skupiny zbierkových predmetov. To znamená, že prvá časť Otvoreného depozitára bude venovaná prezentácii textílií, ďalšia časť ukážkam konzervovania a reštaurovania, ďalej to bude prezentácia umeleckých zbierok, v ďalšej časti výzbroj a výstroj. V priestore, v ktorom sa budú pohybovať návštevníci budú realizované vzdelávacie programy naviazané na zbierkové predmety v jednotlivých sekciách. Celkový zámer prezentácie zbierkových predmetov neobmedzujeme len na klasické zbierkové predmety. Múzeum SNP disponuje aj vonkajším skanzenom ťažkej bojovej techniky. Tieto exponáty sú znehodnotené dlhodobým vystavovaním v exteriéroch – sú vo vonkajšom prostredí 50 a viac rokov.

Naším cieľom je okrem projektu Otvoreného depozitára vytvoriť kvalitné podmienky pre uloženie a prezentáciu ťažkej bojovej techniky. Náš návrh spočíva vo vytvorení podzemnej expozície s vhodnými podmienkami aj pre tieto vzácne exponáty. Všetko samozrejme záleží od finančného zabezpečenia.

Ďakujem pekne za pozornosť.

Príbeh zbierkového predmetu E 00846 - Ľahký tank Lt vz.38

PhDr. Marian Uhrin, PhD.

Múzeum SNP, B. Bystrica

Medzi najzaujímavejšie zbierkové predmety Múzea Slovenského národného povstania bezpochyby patrí ľahký tank Lt vz.38. Tank sa stal akýmsi symbolom povstaleckých tankistov. Zhodou okolností sa v zbierkach Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici zachovali dva exempláre – jeden kompletný tank a jedno torzo. Oba zbierkové predmety patria k tým cennejším, nielen v meradle európskej histórie, ale najmä tej slovenskej, povstaleckej. V oboch prípadoch ide totiž o tanky 1. čs. armády na Slovensku.

Príbeh tanku

Československé ľahké tanky Praga sú dodnes považované za najlepšie tanky svojej kategórie z 30. a 40. rokov 20. storočia. Okrem exportu do krajín ako Peru, Švajčiarsko či Perzia mali byť zavedené ako vz.38 do československej armády. Vývoj udalostí v Európe spôsobil, že vyrábané tanky napokon prevzala po marci 1939 nemecká armáda. Vzhľadom na kvalitu vozidla výroba pokračovala, pod názvom Panzerkampfwagen 38(t), až do roku 1942 a to nie len pre Wehrmacht, ale aj pre spojencov nacistického Nemecka. Tanky Pz.38(t) tak dostalo aj Maďarsko, Rumunsko a Bulharsko. Výnimkou nebolo ani Slovensko, ktoré v rokoch 1940-1943 dostalo priamo z výroby 37 tankov Lt vz.38 a 21 o niečo menších Lt vz.40, čo bol pôvodne tank Praga LLT vyrábaný pre Litvu. Od roku 1943 malo Slovensko dostať postupne ďalších 58 použitých tankov vz.38 od Wehrmachtu. Do vypuknutia povstania ich bolo dodaných 37 kusov. V momente vypuknutia povstania mala slovenská armáda väčšinu svojich bojaschopných tankov sústredených v poľnej jednotke Pluku útočnej vozby na východnom Slovensku. Len menšia časť sa nachádzala v materskej posádke pluku v Martine. Od prvých dní povstania boli v bojoch o Strečno nasadené povstalecké tanky z Martina. Vďaka odbojovému postoju sa na povstalecké územie dostala aj 2. tanková rota z východného Slovenska. Spolu tak povstalci používali 28 tankov Lt vz.38. Samozrejme okrem nich boli použité aj ďalšie dostupné tanky, ako staršie Lt vz.34, vz.35, tak novšie Lt vz.40 a nemecké ľahké Pz.II Ausf. C a stredné Pz.III Ausf. N. Nezastupiteľnú úlohu zohrala v povstaleckých bojoch dvojica samohybných diel Marder III na podvozku tanku vz.38. Bojová a morálna podpora povstaleckých tankov na pešie jednotky bola neoceniteľná. Napriek pomerne malému nasadeniu obrnenej techniky v povstaní došlo aj na niekoľko tankových súbojov. Tank Lt vz.38

por. Alexandra Oppla zničil nemecké obrnené vozidlo a samohybné delo Marder III des.asp. Mateja Buca zasiahlo tri nemecké tanky a dva protitankové kanóny. Časť povstaleckých tankov bola v bojoch stratená. Povstaleckí tankisti bojovali doslova s nasadením života. Por. A. Oppl bol ranený, des.asp. M. Buc zahynul. Neboli jediní, počas nasadenia tankových jednotiek v roku 1944 padli piati dôstojníci pluku a približne 40 jeho príslušníkov z radov poddôstojníkov a mužstva. Ďalších asi sto príslušníkov PÚV bolo ťažko a ľahko ranených, prípadne ostalo nezvestných. Materiálne straty boli omnoho početnejšie. Pri odzbrojovaní poľnej jednotky PÚV na východnom Slovensku nemecká armáda ukoristila, či zničila 69 slovenských obrnených vozidiel a počas povstania ďalších 104 obrnených vozidiel a tri pancierové vlaky. Straty, ktoré spôsobili protivníkovi, je možné len odhadnúť. V priamych bojoch slovenských tankov a protitankových kanónov PÚV zasiahli minimálne 16 obrnených vozidiel, z ktorých pravdepodobne šesť zničili a zvyšné viac, či menej poškodili. Samozrejme ďalšie jednotky 1. čs. armády na Slovensku majú tiež na konte niekoľko obrnených vozidiel protivníka.

Príbeh zbierkového predmetu

Po vzniku Múzea Slovenského národného povstania bolo získavanie zbierkových predmetov pomerne živelné. Pracovníkom múzea chýbali skúsenosti, metodiky, rovnako boli limitovaní aj režimom ktorý v tej dobe vládol, respektíve ním preferovaným výkladom našich dejín. Napriek neprajným okolnostiam sa podarilo v roku 1963 do Múzea SNP získať od čs. armády niekoľko zaujímavých exponátov. Jedným z nich bol tank Lt vz.38, ktorý mal v múzeu prezentovať práve význam povstaleckých tankistov. Tank sa tak presunul z 2. tankovej základne v Žiline do vtedajších priestorov Múzea SNP, podľa záznamu bolo vozidlo pojazdné, po generálnej oprave. Žiaľ z tej doby sa nezachovala žiadna vojenská dokumentácia k vozidlu, roky tak chýbali vedomosti o príbehu tohto zbierkového predmetu.

Po výstavbe novej budovy Múzea SNP a vytvorení tzv. skanzenu ťažkej bojovej techniky sa aj tank Lt vz.38 presunul na nové miesto. Napriek efektности vystavenia exponátu pod holým nebom, nebolo to najšťastnejšie riešenie. Pôsobenie klímy, najmä vlhkosti spolu s negatívnymi dopadmi bezprostredného kontaktu predmetu s návštevníkom spôsobili poškodenia na vystavenej technike. Výnimkou nebol ani tank Lt vz.38 z ktorého zmizli drobnejšie časti výstroja a vplyvom klímy došlo k poškodeniu pancierovania a postupnému poškodeniu vplyvom korózie. Napriek tomu, že tank niekoľko krát zmenil svoje miesto v tzv. skanzene a bol niekoľko krát obnovovaný jeho náter, v zásade sa neprikročilo k serióznemu výskumu k tomuto predmetu. Rovnako sa neriešil ani jeho čoraz horší stav.

Takmer o povesných 5 minút dvanásť sa prišlo k prekrytiu predmetu a tým ochrane proti vnikajúcej vlhkosti. Predchádzal tomu prvý pokus o výskum na predmete spojený s dlhoročným archívnym výskumom. Na základe tejto snahy sa podaril naozaj pekný objav, podarilo sa zbierkový predmet stotožniť s konkrétnym tankom z čias 2. svetovej vojny. Objavenie výrobného čísla SL-25 a archívny výskum ukázali zaujímavé poznatky. Zbierkový predmet v tzv. skanzene je skutočne tankom povstaleckej armády s číslom V-3.023. Ľahký tank Lt vz.38 V-3.023 bol dodaný na Slovensko v roku 1942. V rámci slovenskej armády bol nasadený aj na území Sovietskeho zväzu, konkrétne na Ukrajine a Bielorusku, kde pôsobil v tankovej čate pridelenej Zaisťovacej divízii. Po návrate na Slovensko prešiel generálnou opravou a slúžil na výcvik. V lete 1944 patrilo 2. tankovej rote Pluku útočnej vozby a bol odoslaný na východné Slovensko, kde jednotky Armádneho veliteľstva pôsobili po boku nemeckého Wehrmachtu. Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa takmer celá 2. tanková rota presunula na povstalecké územie, kde sa zapojila do bojov proti nemeckej okupácii. Tank V-3.023 tak bojoval pri Telgárte, Žiari nad Hronom a Dobrej Nive. Na konci októbra 1944 sa stal korisťou nemeckej armády. V roku 1945 sa nachádzal v Prahe a tak sa po vojne dostal k jednotkám československej armády. Od roku 1964 bol vystavený v Múzeu Slovenského národného povstania a v súčasnosti prechádza náročným reštaurovaním do pôvodnej povstaleckej podoby.

Vzdelávacie aktivity Múzea Slovenského národného povstania

Lucia Sotáková

Edukácia v prostredí múzea patrí k druhom neformálneho vzdelávania. Ide o doplnkové získavanie poznatkov, ktoré by malo nadväzovať na už získané vedomosti nadobudnuté v prostredí školy. Napriek tomu, je potenciál takéhoto vzdelávania nepochybne rozsiahly. Cez osobu múzejného pedagóga¹ dokáže prispieť k tvorivému mysleniu mladých ľudí, sebaaprezentácii a vyjadrovaní vlastných názorov a postojov, pestuje v nich pozitívny vzťah k vlastným dejinám (ale aj umocňuje pocit zodpovednosti k vlastnému spoločenstvu), kultúrnemu dedičstvu, alebo formuje ich identitu.

Oproti vzdelávaniu v školskom prostredí múzeum poskytuje netradičné spôsoby prezentácie, ktoré dopĺňa autenticosť a originalita prostredia, a s nimi súvisiace podnety na rozvoj osobnostných kompetencií žiakov a študentov. Prostredníctvom svojho materiálno-technického vybavenia – zbierkových predmetov, multimediálnych prezentácií, alebo výstavnej činnosti, je schopné interaktívnym spôsobom prepájať už osvojené informácie s realitou a názorne rekonštruovať minulosť. Preto sú výhody vzdelávania v múzeu navýšené najmä o pridanú hodnotu – zážitkové učenie, ktoré podporuje empatiu, stimuluje predstavivosť a kritické myslenie.

Múzeum Slovenského národného povstania svojou činnosťou mapuje dejiny najväčšieho ozbrojeného vystúpenia Slovákov proti fašizmu v Európe. Reflektuje aj slovenskú spoločnosť v rokoch druhej svetovej vojny, ktorá bola v dôsledku totalitného režimu prenasledovaná a dochádzalo k porušovaniu základných ľudských práv a slobôd jednotlivých skupín jej obyvateľstva. Poukazovaním na tieto skutočnosti a cieľavedomým vzdelávaním v tejto oblasti, sa snaží nielen o vybudovanie kolektívnej pamäte, ale vytvára aj akúsi prevenciu pred návratom nedemokratických prejavov spoločnosti do súčasnosti.

Najväčšou výzvou pre vzdelávanie múzejného typu je vzbudiť záujem verejnosti o poznanie vlastných dejín. Dotyk s dobou, ktorá stojí v predmete nášho záujmu, sa sprostredkováva čoraz ťažšie. Je to spôsobené najmä presvedčením mladých ľudí o akejsi uzavretosti dejín, ktoré sa ich už netýkajú, a teda zbytočnosti vzdelávať sa v tomto smere o niečom, s čím sa necítia prepojení. Okrem toho generácia tých, ktorí zažili tieto udalosti, sa

---

¹ V texte používame termíny „múzejný pedagóg“ a „lektor“ na označenie kvalifikovaného zamestnanca pracujúceho v prostredí múzea, ktorý sa výberom vhodných metód a didaktických postupov dokáže podieľať na vzdelávaní žiakov (ale aj dospelých) a rozvoji ich osobnostných kompetencií a zručností.

pomaly vytráca až celkom vymizne. Pamäť jednotlivcov tak bude musieť byť nahradená kolektívnou pamäťou, ktorej šírenie je zodpovednou úlohou spoločensko-vedných disciplín, pedagógov, študentov, ale aj spoločnosti ako takej. No v neposlednom rade je to úloha, pred ktorou stoja aj múzejní pedagógovia pracujúci v inštitúciách zaoberajúcich sa dejinami druhej svetovej vojny.

Kvalifikácia múzejného pedagóga ako odborného pracovníka, je rozšírená o znalosť školskej praxe. Rozumie cieľovým požiadavkám a vzdelávaciemu obsahu jednotlivých odborov, predmetov, ktoré škola vyučuje, aby tomu mohol prispôsobiť svoje aktivity. Mal by byť schopný vytvárať také vzdelávacie projekty, ktoré prispievajú k plneniu stanovených vzdelávacích cieľov. Tomu prispôsobuje metódy práce, a súčasne dbá na zásadu názornosti, veku primeranosti a trvácnosti vedomostí.²

Vzdelávacie centrum Múzea Slovenského národného povstania poskytuje možnosti edukácie širšieho spektra cieľových skupín, od predprimárneho a primárneho vzdelávania, cez druhý stupeň základných škôl, študentov stredných a vysokých škôl, pedagógov, ale aj seniorov. Každý zo skupín následne vytvára a prispôsobuje svoje aktivity, ktoré sú zamerané na vzdelávanie nielen v oblasti špecifických, krízových období druhej svetovej vojny, ale aj na formovanie postojov a výchovu k tolerantnej spoločnosti.

Žiakom posledného ročníka predprimárneho vzdelávania v materských školách a prvého stupňa základných škôl je určený vzdelávací program „Spoznáваме múzeum“. Svojím obsahom a formou kooperuje so Štátnym vzdelávacím programom v rámci predprimárneho vzdelávania najmä v tematických okruhoch Kultúra a Ľudia. Cieľom tohto vzdelávania je zoznámiť sa zábavnou formou s prostredím samotného Múzea, spôsobmi jeho fungovania, oboznámiť sa s jednotlivými pracovnými profesiami ľudí (simulácia práce konzervátora a pod.), ktorí v ňom pracujú. Vysvetlením celkovej úlohy a miesta Múzea v spoločnosti ako veľmi dôležitej kultúrnej a pamäťovej inštitúcie, je možné vychovávať ku kultúrnym hodnotám, etickým princípom, slobode ako aj ľudským právam už od útleho veku.

Pre druhý stupeň základných škôl a stredné školy sa edukačná činnosť Múzea SNP, realizuje najmä prostredníctvom vzdelávacích programov – „Slovenské národné povstanie mojimi očami“ a „Kufor číslo...“, zachytávajúcej problematiku odboja a riešenia židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938-1945. Vzdelávacie programy sú kombináciou zážitkového učenia v expozícii Múzea SNP, využívania „kontaktných“ zbierkových predmetov,

² Úlohy múzejného pedagóga. In: JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum, edukační fenomén pro 21. století. Brno : Paido, 2004; Škola múzejní pedagogiky I. Olomouc : Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2007.

vyčlenených na dokreslenie témy, výkladom lektora a skupinovej práce žiakov. Využívaním priestoru Múzea ako autentického sprostredkovateľa vzdelávania s prvkami zážitkového učenia „mimo priestoru školských lavíc“, dokáže vytvárať historické vedomie o SNP ako dôležitej súčasť našich národných dejín u mladých a dospelých ľudí. Cieľavedomým vzdelávaním k problematike holokaustu sa navyše dokážu mladí ľudia zaoberať aj morálnymi otázkami genocídy ako takej. Prácou so svedectvami, obrazovým materiálom, fotografiami, pomáha porozumieť nebezpečenstvu vytvárania stereotypov, ktoré môžu plynule prechádzať do predsudkov viazucich sa k rôznym menšinovým spoločnostiam, dokážu včas tieto prejavy identifikovať a vyvarovať sa im. Práve k tomuto účelu sa otvára múzejnému pedagógovi priestor, aby v rámci svojich vzdelávacích aktivít, dokázal vzdelávanie mimo školskej triedy doplniť najmä činnosťami, kde prevahu faktov nahrádzajú silné príbehy jednotlivcov, morálne dilemy, kríza ľudskosti a rozvoj empatie. Navyše, načrtnuté osudy Židov použité vo vzdelávacom programe sú zdrojom historického poučenia a vhodným motívom pre edukačnú náplň neformálneho vzdelávania v priestoroch Múzea SNP. Táto potreba je zvlášť aktuálna v súčasnej atmosfére narastania rôznych druhov fóbii a rasovej neznášanlivosti, ktoré profitujú aj z historickej neznalosti alebo skreslenej interpretácie, či dokonca rôznych snáh o popieranie holokaustu v rozsahu, ktorom sa odohral.

Múzeum SNP získalo v roku 2021 prostredníctvom grantov EHP (Granty z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 849 452, 45 EUR) možnosť vytvoriť projekt Otvorený depozitár. Projekt bol dofinancovaný v sume 149 903,55 EUR z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Cieľom tohto projektu je sprístupnenie zbierkového fondu Múzea SNP unikátnou, prítiahlivejšou formou s novým stavebným aj technologickým prevedením. Súbežne s touto novou modernou prezentáciou zbierok vznikol aj ďalší typ vzdelávania. Zbierky tak nebudú vystavené iba vo vitrínach, ale ich príbeh bude vyrozprávaný cez nové technológie. Okrem príležitosti vidieť, doteraz skryté predmety, budú môcť návštevníci cez sklenené steny pozorovať aj prácu konzervátorov.

Pred dokončením prác na Otvorenom depozitári, sa odštartovalo s výučbou, ktorá mala tento projekt dopĺňať. Od začiatku školského roka 2022/2023, v pravidelných intervaloch (raz mesačne), dochádzalo do Múzea SNP a Vzdelávacieho centra 6 zapojených škôl základného a stredného typu. Časová dotácia stretnutí je nastavená na 1,5 hodiny. Tematické zameranie vzdelávania od začiatku sledovalo chronologický vývoj medzinárodno-spoločenskej situácie v Európe a na Slovensku od ukončenia prvej svetovej vojny, vzniku 1. Československej republiky po obdobie autonómie Slovenska, samostatného Slovenského štátu, a dejín SNP. V rámci stretnutí lektori so študentmi striedavo pracovali v kinosále, ako aj samotnej expozícii

Múzea SNP, za využívania zbierkových predmetov, ako aj replík zakúpených pre projekt Otvorený depozitár. Súčasťou tohto projektu je aj tvorba vzdelávacích programov pre školy, metodického materiálu pre pedagógov a tvorba periodika Povstalecké zvesti. Používanie replík zbraní v procese vzdelávania je v tomto prípade novinkou, ktorá môže niekedy predstavovať aj rozporuplné reakcie. Najmä v dnešnej, na udalosti citlivej dobe, je potrebné pri práci s takýmto druhom pomôcok postupovať opatrne. Vo všeobecnosti verejnosť vníma zbrane ako niečo negatívne, čo sa spája s predstavou vojny, násillia, či ohrozenia života. Z praxe však pozorujeme nepopierateľný záujem mladých ľudí viažuci sa predovšetkým k zbraňam vystaveným v samotnej expozícii Múzea, ku ktorým si sami získavajú poznatky z osobnej zainteresovanosti, prípadne vnímame akýsi ich obdiv k týmto "tabuizovaným" predmetom. Pokiaľ sa tento záujem vhodne využije na vzdelávanie pod vedením odborného personálu a starostlivo zvolenej metodiky, dá sa aj prostredníctvom zbraní apelovať na určité morálne hodnoty, dôsledky a dopady, ktoré ich použitie so sebou prináša. Cieľom takéhoto vzdelávania nie je v žiadnom prípade tieto zbrane adorovať, ale prostredníctvom priameho kontaktu s nimi, prispieť k uvedomeniu si ich reálnej sily a vyvarovať sa skutočností, kedy bývajú používané. Pokiaľ žiaci majú možnosť si takúto zbraň reálne chytiť do rúk, pocítia jej plnú váhu, popisom techniky si lepšie dokážu predstaviť ako taká zbraň funguje, dokážu lepšie pochopiť aj mieru zodpovednosti, ktorú so sebou prináša voľba ju použiť. Je lepšie, keď prvotnú skúsenosť so zbraňami zažijú v prostredí múzea, ako výchovno-vzdelávacej inštitúcie, pod vedením odborných pracovníkov, ako keby mali tieto informácie získavať z iných nedôveryhodných zdrojov. Reakcie a emócie žiakov pri kontakte dokážu navyše doplniť teoretické vedomosti a slúžia aj na rozoberanie problematiky odboja do hlbšej miery a v potrebných súvislostiach.

Sme radi, že vzdelávacie aktivity najmä v posledných rokoch presahujú hranice samotného Múzea a regiónu a stávajú sa súčasťou výchovy a vzdelávania s celoštátnou pôsobnosťou. Len v školskom roku 2022/2023 boli na 12 základných a stredných školách inštalované putovné výstavy Múza SNP, zamerané na problematiku dejín SNP a druhej svetovej vojny. Po dobu jedného mesiaca týmito výstavami sprevádzali návštevníkov samotní žiaci a študenti v pozícii lektorov, ktorých zaškolili pracovníci z oddelenia vzdelávania. Lektori do tejto doby previedli výstavami približne 4500 návštevníkov.

Čo sa týka ďalších metód a prostriedkov vzdelávania v prostredí Múzea, azda nič neprevyšuje osobnú skúsenosť zo stretnutia s pamätníkom doby, ktorú sa snažíme priblížiť. Preto sa koncom minulého roka začali po jednotlivých slovenských školách realizovať besedy s aktívnym účastníkom Povstania – pánom Vladimírom Strmeňom. Žiaci a študenti zo 14 škôl základného a stredného typu tak mali možnosť, vypočuť si životný príbeh priamo od veterána,

ktorý mal v čase Povstania 17 rokov a položiť mu otázky, ktoré ich zaujali. Dozvedieť sa o histórii SNP takouto pútavou a netradičnou formou, zvyšuje záujem a obľúbenosť týchto besied, ktoré sa tešia veľkej popularite najmä medzi študentami samotnými.

Vzdelávacia činnosť Múzea SNP musí pružne reagovať nielen na potreby školských skupín, ale aj samotných pedagógov. V rámci ich aktualizačného vzdelávania sa snažíme formou organizácie a spoluorganizácie podujatí poskytovať odbornú-pedagogickú a poradenskú pomoc, sledovať nové trendy a aplikovať ich do procesu výchovy a vzdelávania. Najčastejšie reagujeme na dopyt po školeniach, prednáškach a workshopoch, ktoré majú za cieľ zlepšiť aj ich kompetencie v prevencii boja proti rasizmu, xenofóbii a extrémizmu v školskom prostredí.

Veľmi pozitívnym trendom v súčasnosti je skutočnosť, že múzeum si pre aktívny oddych čoraz viac vyberajú najmä rodiny s deťmi. Práve preto sa podieľame na prezentovaní histórie, prípadne jej „oživenia“ aj formou kultúrnych podujatí, ako sú komponované programy pri výročitých a pietnych udalostiach, Noc múzeí a galérií, komentované prehliadky s prvkami inscenácie, letný detský tábor, Deň detí, a mnohé iné.

Múzeá, ktorých dôležitou súčasťou je kultúrno-osvetová činnosť dnes môžeme považovať za plnohodnotnú formu vzdelávania rôznych skupín spoločnosti. Snažia sa adekvátnym spôsobom reagovať na potreby súčasnej doby najmä modernizáciou svojho materiálno-technického vybavenia, ale aj prezentáciou a prístupom smerom k verejnosti a prispievať tak k jej celoživotnému vzdelávaniu. Pred múzejnými pedagógmi práve preto stojí neustála výzva zvyšovať kvalitu, zefektívňovať a zatraktívňovať úroveň ponúkaných aktivít tak, aby sa múzeum stalo obľúbenou a vyhľadávanou inštitúciou so stabilným miestom v spoločnosti.

Úvod k múzeu Centrum vojny a mieru v Narviku (the Narvik War and Peace Centre) a Vojnovému múzeu v Narviku (Narvik War Museum)

Ann Kristin Kristensen

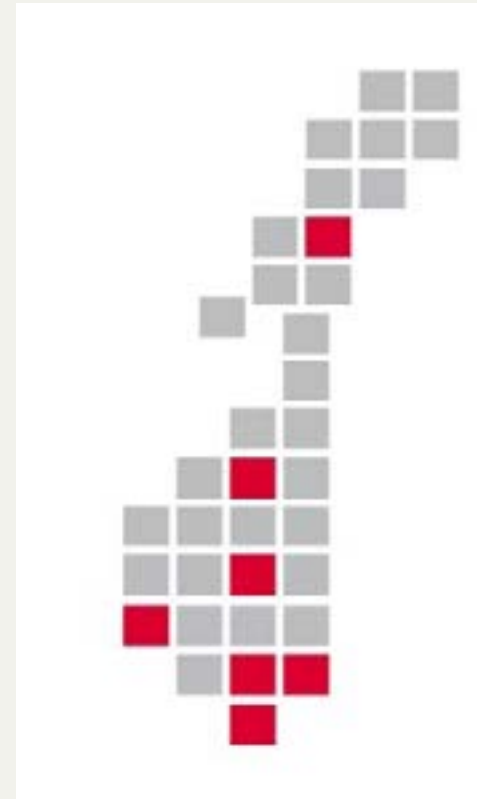
Vedúca vzdelávacieho oddelenia

The Narvik War and Peace Centre (Centrum vojny a mieru v Narviku)

Najsevernejšie centrum pre mier a ľudské práva v Nórsku

- vlastní a prevádzkuje Narvik War Museum (Vojnové múzeum v Narviku)

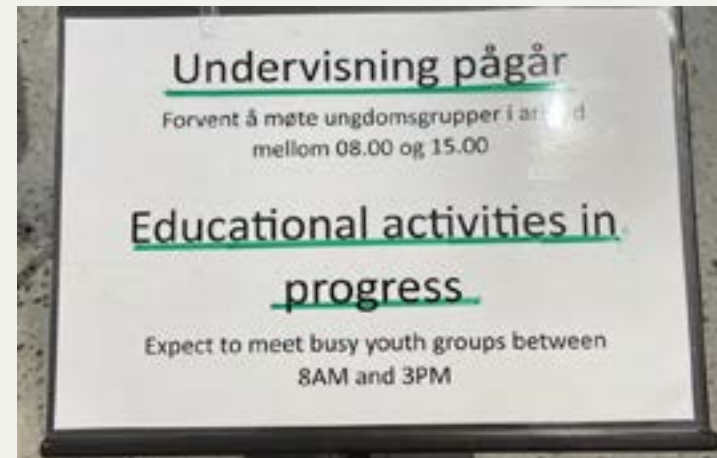

Zámer

- The Narvik War and Peace Centre (Centrum vojny a mieru v Narviku) sa snaží podporovať poznanie a pochopenie mieru, demokracie, pravidiel vojny, medzinárodných dohovorov a ľudských práv prostredníctvom výskumu, dokumentácie a vzdelávania s osobitným geografickým zameraním na ďaleký sever.
- Financované najmä Ministerstvom školstva a výskumu
- Zakladatelia, 2007: County Nordland Red Cross Memorial Museum (1964), North Norwegian Peace Centre (1990), Ministerstvo školstva a výskumu, a samospráva Narvik

16 zamestnancov na plný úväzok, 4 zamestnanci na čiastočný úväzok a časovo viazaní sprievodcovia a hostitelia

- 5 pedagógovia
- 5,4 výskumníci
- manažér múzea, konzervátori a archivár
- riaditeľ, splnomocnenec pre ekonomiku, marketing a komunikáciu

Dosah

- Výskum, dokumentácia a vzdelávanie/sprievody
- Severné Nórsko
- V tomto roku už takmer 50 000 návštevníkov
- V tomto roku už takmer 7000 študentov
- Nórska obrana
- Červený kríž
- Medzinárodná spolupráca

Výskum

Pod vedením Stiana Bonesa

- Vojnoví zajatci (Michael Stokke)
- Soldater.no (Gunnar Hatlehol)
- Mierová práca a neformálne vzdelávanie (Joakim Arnøy)
- Propaganda počas 2. svetovej vojny (Lovisa Bergmann)
- Spravodajstvo a špionáž počas 2. svetovej vojny (Kristoffer Østnes)

Projekty v oblasti vzdelávania a spolupráce

Pod vedením Ann Kristin Kristensen

- Vzdelávanie detí, mládeže a študentov všetkými pracovníkmi oddelenia
- Prehliadky so sprievodcom v severnom Nórsku s prednáškami o 2. svetovej vojne pre všetky vekové kategórie, vedie Alf Jensen
- DEMBRA, demokracia, antirasizmus, menšiny, nenávisťné prejavy atď., vedie Camilla Davidsen
- Medzinárodné projekty pre mládež, spolupráca v rámci EÚ/EHP, vedie Joakim Evjen a Siggie Stecher Jensen
- Podujatia v múzeu s naratormi, autormi, historikmi, často v spolupráci s knižnicou

Vojnové múzeum v Narviku

Vedie manažér múzea Ulf Eirik Torgersen

- Kristoffer Østnes, konzervátor/historické archívy
- Elena Badanina, konzervátorka
- Pamätné múzeum s dlhou históriou
- Témy 2. svetovej vojny v Narviku a severnom Nórsku
- Nová expozícia v roku 2016, od artefaktov k rozprávaniu a reflexii

18.10.2023

Starostlivosť o zbierky vo Vojnovom múzeu v Narviku (Narvik War Museum)

Elena Badanina, kurátorka

Sted for presentation

Vojnové múzeum v Narviku

- Založené na pamiatku Bitky pri Narviku v roku 1940 a 2. svetovej vojny
- Otvorené 28. mája, 1964
- 7. júl, 2016: presťahovanie do novej budovy

Vojnové múzeum v Narviku

3 zamestnanci

- **Denný chod múzea**
- **Práca so zbierkami:**
  - zbierky (predmety, fotky, dokumenty)
  - registrácia predmetov
  - skenovanie fotiek
  - príprava predmetov do dočasnej expozície
  - preventívne konzervovanie
  - vzdelávanie offline and online
- **Komunikácia a dokumentácia (verejnosť, sponzori, výskumníci)**
- **Práca na dočasných expozíciách**

Zbierky Vojnového múzea v Narviku

	Rozloha expozícia, m²	Rozloha depozitára, m² (archív)	Rozloha depozitára, m² (predmety)	Otvorený depozitár, (depozitár + expozícia), m²
«Staré» múzeum (1964/1982-2016)	100/950	20	700	
«Nové» múzeum (2016)	1,450	45	200	250

24,000 predmetov, 11,000 fotografií

- 95 %: dary, výpožičky z iných múzeí a od súkromných osôb
- 5 %: kúpené predmety

Predmety z 2. sv. vojny: 93 % (zbrane, vybavenie, uniformy, vozidlá, civilné predmety, medaile, predmety vojnových zajatcov, atď.)

Predvojnové a povojnové predmety: uniformy, odevy, nábytok, predmety nórskej Civilnej obrany, atď.

Rozličné materiály: kov, drevo, sklo, keramika, textil, koža, papier, atď.

Predmety rôznych veľkostí

Súčasný depozitár

- Vnútroňý depozitár
- Depozitár zbraní
- «Veľký depozitár»
- Depozitár medailí
- Depozitár archívu a fotografií
- Depozitár uniforiem
- Depozitár civilných odevov
- kontajner (vonkajšia budova)

Vnútroňý depozitár

Medaile, fotografie a archív

Kontajner

Digitalizácia zbierok

- **Ciel:** sprístupniť časti zbierok verejnosti a výskumníkom

Registrácia položiek v databáze

«Primus», začala v 2021

□ výzvy:

- nedostatok dokumentácie
- limitovaná kapacita

• Skenovanie fotiek:

- 72 % zbierok fotografií je zdigitalizovaných
- platený vstup pre návštevníkov

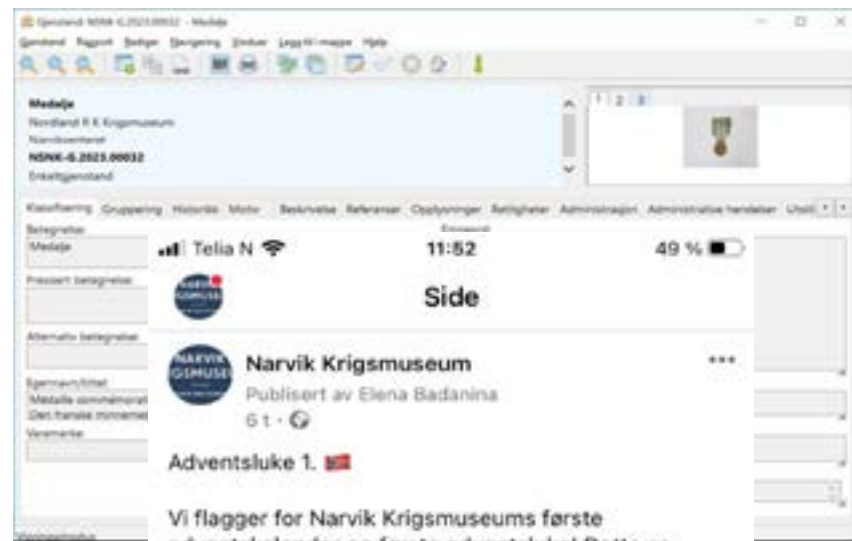
• «Digital Museum»- (Digitálne múzeum)

Severský projekt spolupráce:

<https://digitaltmuseum.no/>

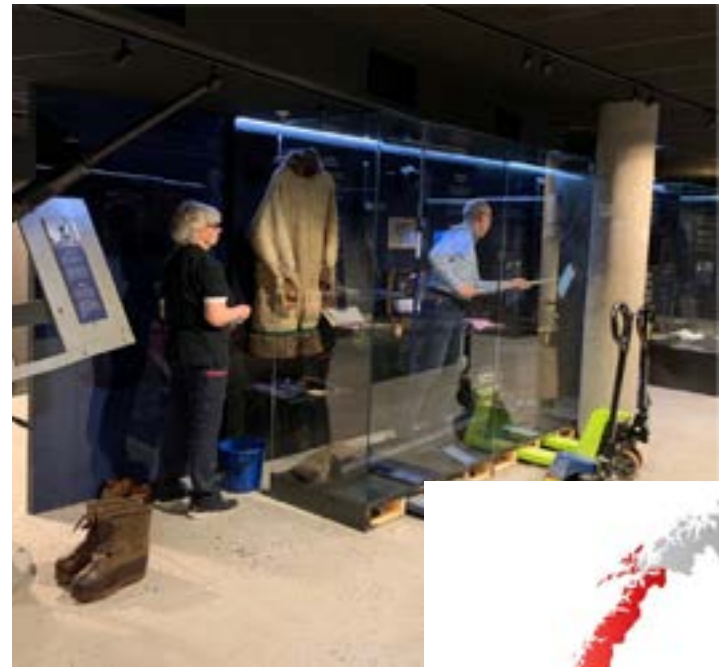
• Archív:

- Plánovaný začiatok digitalizácie v januári 2024

Konzervovanie a starostlivosť

- Žiadne konzervátorské oddelenie
- Učenie sa praxou
  - preventívne konzervovanie
  - vlastné skúsenosti
  - samovzdelávanie (čítanie, googlenie)
- Spolupráca s inými múzeami
- **«Správa zbierok v Nordlandskom okrese»:**
  - projekt spolupráce a výmeny skúseností medzi piatimi múzeami/asociáciami v Nordlandskom okrese
  - Prispôsobenie postupov Spectrum (britský štandard pre správu múzejných zbierok) vlastným potrebám

18.10.2023

Otvorený depozitár vo Vojnovom múzeu v Narviku (Narvik War Museum)

Elena Badanina, kurátorka

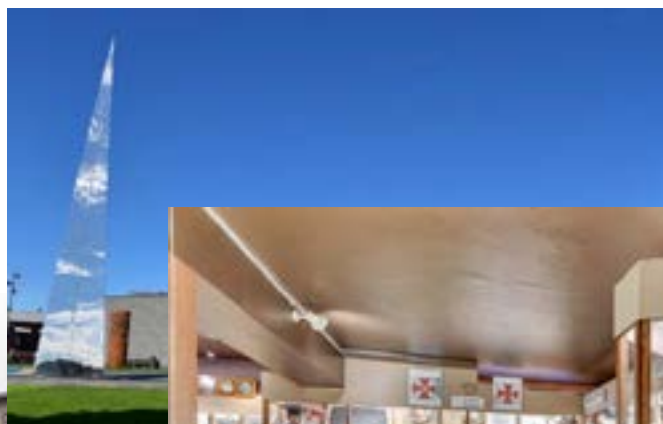

Sted for presentation

Prečo Otvorený depozitár?

	Rozloha expozície, m²	Rozloha depozitára, m² (archív)	Rozloha depozitára, m² (predmety)	Otvorený depozitár, (depozitár + expozícia), m²
«Staré» múzeum (1964/1982-2016)	100/950	20	700	
«Nové» múzeum (2016)	1,450	45	200	250

Otvorený depozitár: kľúčové informácie

Rozloha: 250 m²

Začiatok projektu: 2021

Začiatok prác: Január 2023

Oficiálne otvorenie:

- plánované: pred letom 2023
- terajší plán: december 2023

Ceny:

- renovácia budovy/lokality: 407,000 €
- expozícia: 147,000 €
- nájom: 11,500 € /rok

Financovanie:

- vlastné zdroje: pozostatok zo “starého” múzea + zisk

Technická renovácia na mieste

Podlaha:

- 80 cm výškového rozdielu
- navyšovanie
- vystuženie
- vykurovacie káble

Steny a strop: izolácia + farbenie

Garážové dvere

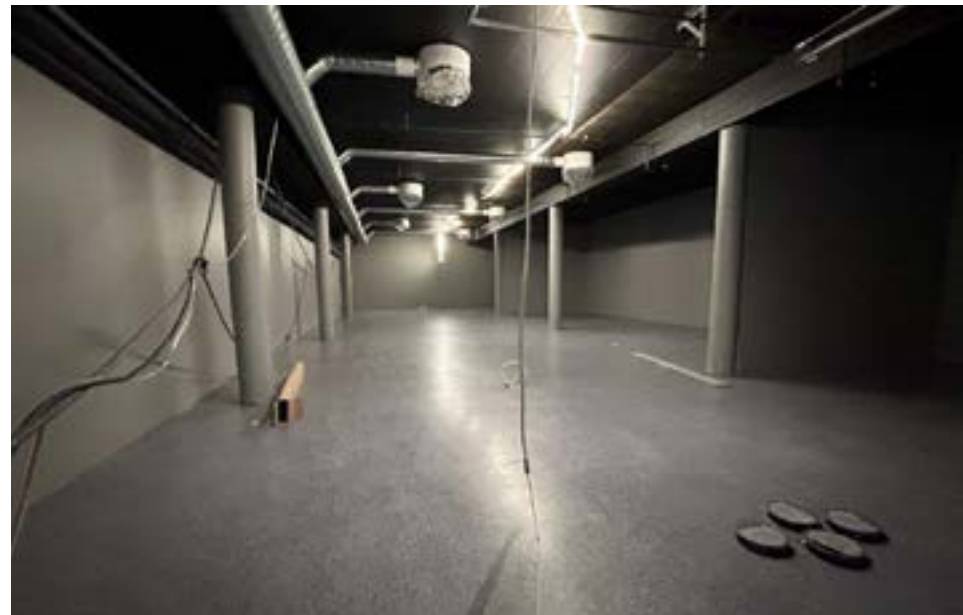
Prístup pre zdravotne postihnuté osoby prostredníctvom rampy

Múzejné svetlá

Expozičné vitríny

Alarm

Depozitár uniforiem

- Úvod do Otvoreného deponitára
- Výmena inštalácií v stálej expozícii

Predtým

Potom

Presun predmetov do Otvoreného depozitára: Nemecká armáda v centre pozornosti

Presun predmetov do Otvoreného depozitára: Motocykel BMW

Vzdelávanie v Otvorenom depozitári

- návštevníci môžu získať informácie o vystavených predmetoch na dotykových obrazovkách
- dočasné expozície: iné témy, hlavné zameranie na predmety

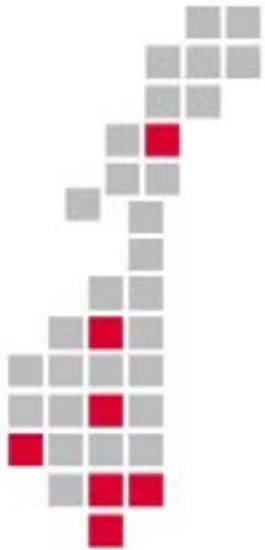
Vzdelávanie v Centre vojny a mieru v Narviku (The Narvik War nad Peace Centre)

Ann Kristin Kristensen

vedúca Vzdelávacieho oddelenia

Mandát

Zo spoločnej stratégie pre Centrá mieru a ľudských práv, 2017:

- sedem nezávislých nadácií, ktoré majú svojím jedinečným spôsobom podporovať demokratické hodnoty a postoje zamerané najmä na deti a mládež
- dokopy sa stretávame s takmer 100 000 deťmi a mládežou ročne

Témy, s ktorými pracujeme v Centre vojny a mieru v Narviku

Holokaust

Rasizmus

Antisemitizmus

Radikalizácia

Utečenci

Vojna

Menšiny

Extrémizmus

Demokracia

Konšpiračné teórie

Genocída

Konflikt

Ludské práva

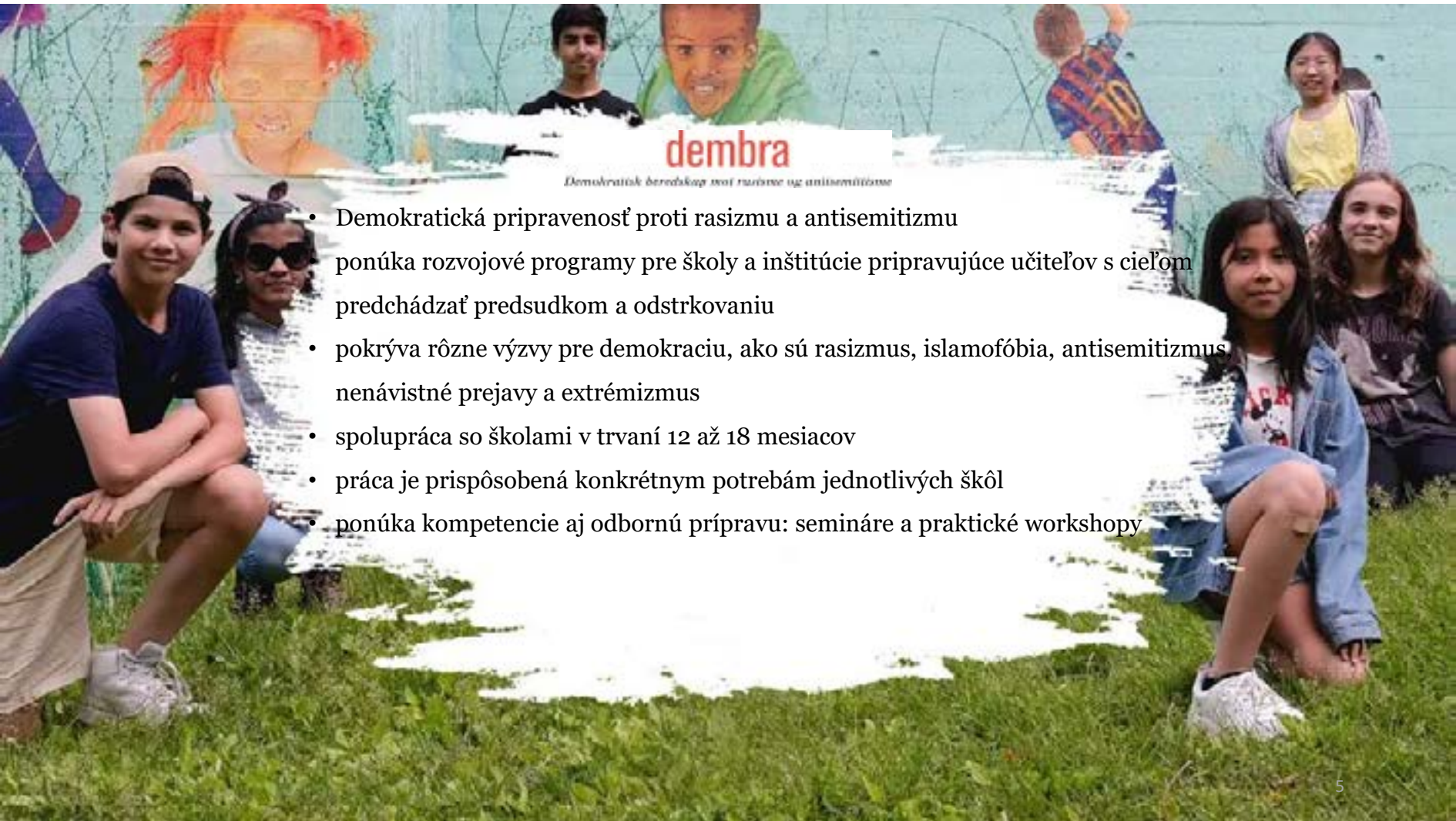

Koľko ľudí oslovíme, kto sú a odkiaľ sú?

- očakávame, že v roku 2023 sa stretne s viac ako 10 000 študentmi a učiteľmi (oproti 8 000 v roku 2022)
  - workshopy a návštevy škôl so zameraním na neformálne vzdelávanie
- Dembra - Demokratická pripravenosť proti rasizmu a antisemitizmu
- ponúkame aj vzdelávacie cvičenia pre širšie skupiny mládeže, najmä pre medzinárodné skupiny mládeže
- stretávame sa s nimi v Centre v Narviku, v škole a na iných miestach a tiež digitálne
  - [Beisfjord Prison Camp – YouTube](#)
- pokrývame severné Nórsko (1/3 celkovej rozlohy Nórska), čo predstavuje výzvu z hľadiska veľkých vzdialeností

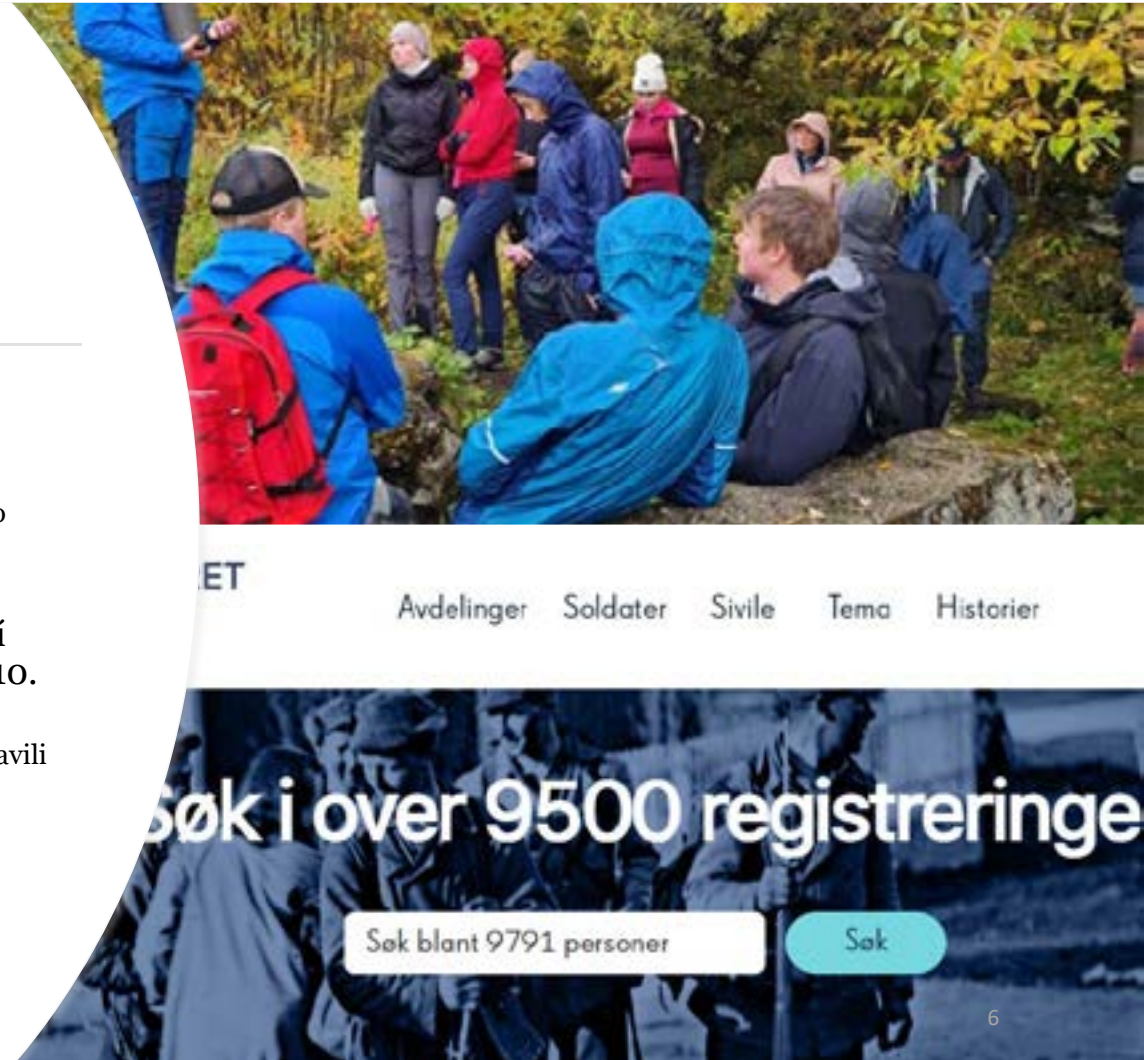

- Demokratická pripravenosť proti rasizmu a antisemitizmu
- ponúka rozvojové programy pre školy a inštitúcie pripravujúce učiteľov s cieľom predchádzať predsudkom a odstrkovaniu
- pokrýva rôzne výzvy pre demokraciu, ako sú rasizmus, islamofóbia, antisemitizmus, nenávisťné prejavy a extrémizmus
- spolupráca so školami v trvaní 12 až 18 mesiacov
- práca je prispôsobená konkrétnym potrebám jednotlivých škôl
- ponúka kompetencie aj odbornú prípravu: semináre a praktické workshopy

Vojnové múzeum v Narviku

- zachováva miestnu vojnovú históriu a priťahuje do regiónu Narvik množstvo návštevníkov
  - mnohí učitelia a študenti hľadajú informácie o bitkách pri Narviku
- vyvíja databázu Soldater.no (register vojakov), ktorá zobrazuje všetkých, ktorí bojovali za Nórsko od 9. apríla 1940 do 10. júna 1940
  - časom bude zahŕňať aj civilistov, ktorí sa postavili okupácii od 10. júna 1940 do 8. mája 1945
- Otvorený depozitár
  - nové pohľady na dejiny 2. svetovej vojny na miestnej úrovni

Narvik – Hitlerova prvá porážka
Príklad, ktorý obsahuje mnohé z toho, s čím pracuje Centrum v Narviku.

- dočasná expozícia “Bitka o Narvik– Fakty vs. Fikcia”
- vzdelávacie cvičenia na webovej stránke
  - historické fakty a dokumenty z našich archívov
- úlohy založené na dilemách pre žiakov, ktorí videli film
  - aktualizácia tém, vyvodenie záverov z filmu, prečo je to aktuálne aj dnes
- povedomie o histórii prostredníctvom filmov

Ciel': Osloviť každého!

- Poskytnúť všetkým deťom a mládeži v severnom Nórsku možnosť spoznať Centrum vojny a mieru v Narviku
  - ✓ Výskum
    - ✓ Relevantné a súčasné otázky
  - ✓ Kvalita
    - ✓ Pútavé a dobre premyslené cvičenia
  - ✓ Zapojenie
    - ✓ Zvládanie dilem a viacerých perspektív
  - ✓ Skúsenosti
    - ✓ Bezpečný priestor pre diskusie a kritické myslenie

Supported by Iceland, Liechtenstein and Norway through the EEA Grants.
Co-financed by the State Budget of the Slovak Republic.

Podporené Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom prostredníctvom Grantov EHP.
Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

www.eeagrants.sk

www.muzeumsnp.sk/otvoreny-depozitar

Working together for a competitive Europe
Spoločným úsilím ku konkurencieschopnej Európe